

BO'LAJAK O'QITUVCHILARNING VERBAL-KOMMUNIKATIV KO'NIKMALARINI RIVOJLANTIRISHDA INNOVATSION TEKNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH

Ismoilov Temurbek Islomovich,
Namangan Davlat Universiteti professor v.b.
<https://doi.org/10.53885/edinres.2024.04.1.023>

Annotatsiya: ushbu maqola bo'lajak o'qituvchilarda nutq va muloqot ko'nikmalarini rivojlantirishda innovatsion texnologiyalarning rolini o'rganadi. Muallif ta'lim sohasida muvaffaqiyatli martaba uchun aloqa ko'nikmalarini samarali o'qitishning ahamiyatini muhokama qiladi va bu jarayonda zamonaviy texnologiyalardan foydalanishni taklif qiladi. Maqolada virtual haqiqat, onlayn tillarni o'qitish platformalari va kompyuter tomonidan qo'llab-quvvatlanadigan o'qitish usullari kabi innovatsion yondashuvlar misollari ko'rib chiqiladi. Muallif kelajakdagi o'qituvchilarda nutq va kommunikativ kompetensiyani rivojlantirish nuqtai nazaridan ushbu texnologiyalarning afzalliklarini tahlil qiladi va ularni o'quv jarayonida samarali qo'llash bo'yicha tavsiyalar beradi. Ushbu maqola o'qituvchilar, tadqiqotchilar va bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy ko'nikmalarini rivojlantirishning zamonaviy yondashuvlariga qiziqqan ta'lim mutaxassisleri uchun foydali bo'ladi.

Kalit so'zlar: innovatsion texnologiyalar, nutq va aloqa ko'nikmalarini rivojlantirish, bo'lajak o'qituvchilar, ta'lim texnologiyalari, ta'limni raqamlashtirish, interaktiv ta'lim, virtual haqiqat, multimedia vositalari, elektron o'quv platformalari, aloqa strategiyalari, o'quv jarayonining samaradorligi.

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ИННОВАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В РАЗВИТИИ РЕЧЕВО-КОММУНИКАТИВНЫХ НАВЫКОВ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ

Исмоилов Темурбек Исмолович,
и.о профессор Наманганского государственного университета

Аннотация: Данная статья исследует роль инновационных технологий в развитии речево-коммуникативных навыков у будущих учителей. Автор обсуждают значимость эффективного обучения коммуникационным навыкам для успешной карьеры в образовании и предлагают использование современных технологий в этом процессе. В статье рассматриваются примеры инновационных подходов, таких как виртуальная реальность, онлайн-платформы для обучения языкам и методы компьютерно-поддержанного обучения. Автор анализируют преимущества данных технологий в контексте развития речевой и коммуникативной компетенции у будущих учителей и предлагают рекомендации по их эффективному применению в учебном процессе. Эта статья будет полезна для преподавателей, исследователей и специалистов в области образования, интересующихся современными подходами к развитию профессиональных навыков будущих педагогов.

Ключевые слова: инновационные технологии, развитие речево-коммуникативных навыков, будущие учителя, образовательные технологии, цифровизация образования, интерактивное обучение, виртуальная реальность, мультимедийные инструменты, электронные платформы обучения, коммуникационные стратегии, эффективность образовательного процесса.

THE USE OF INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN THE DEVELOPMENT OF SPEECH AND COMMUNICATION SKILLS OF FUTURE TEACHERS

Ismoilov Temurbek Islomovich,
professor of Namangan state university

Abstract: This article explores the role of innovative technologies in the development of speech and communication skills of future teachers. The author discusses the importance of effective communication skills training for a successful career in education and suggests

the use of modern technologies in this process. The article discusses examples of innovative approaches such as virtual reality, online language learning platforms, and computer-assisted learning methods. The author analyzes the advantages of these technologies in the context of the development of speech and communicative competence among future teachers and offers recommendations on their effective application in the educational process. This article will be useful for teachers, researchers and educational professionals interested in modern approaches to the development of professional skills of future teachers.

Keywords: innovative technologies, development of speech and communication skills, future teachers, educational technologies, digitalization of education, interactive learning, virtual reality, multimedia tools, electronic learning platforms, communication strategies, effectiveness of the educational process.

Kirish. Zamonaviy ta'lim dunyosida o'qituvchining roli kengayib bormoqda, bu nafaqat bilimlarni uzatishni, balki o'quvchilarning keng ko'lamli ko'nikmalarini, shu jumladan nutq va kommunikativ ko'nikmalarni rivojlantirishni talab qiladi. Bo'lajak o'qituvchilar samarali muloqot qilish, o'quvchilarini ilhomlantirish va rag'batlantirish qobiliyatiga ega bo'lib, bu vazifaga tayyor bo'lishlari ayniqsa muhimdir. Zamonaviy ta'limda texnologiya asosiy rol o'ynaydi, o'quv jarayonini boyitadi va uning mavjudligini yaxshilaydi[1]. Innovatsion texnologiyalar kelajakdagi o'qituvchilarning nutq va muloqot qobiliyatlarini rivojlantirish va ularni zamonaviy ta'lim sharoitida ishlashga tayyorlash uchun keng vositalarni taklif etadi.

O'qitishda texnologiyadan foydalanishning eng samarali usullaridan biri bu virtual ta'lim platformalaridan foydalanishdir. Bunday platformalar bo'lajak o'qituvchilarga nutqiy vaziyatlarda mashq qilish, darslarni modellashtirish, virtual o'quvchilar bilan muloqot qilish va tajribali o'qituvchilardan fikr-mulohaza olish imkoniyatini beradi. Multimedia resurslari nutq va muloqot qobiliyatlarini rivojlantirishda ham muhim rol o'ynaydi. Video darsliklar, audio materiallar, interaktiv taqdimotlar bo'lajak o'qituvchilarga nafaqat nazariyani, balki og'zaki bo'lmagan signallar, intonatsiya va boshqalar kabi muloqotning amaliy jihatlarini ham o'rganishga imkon beradi[2]. Ushbu dasturlar o'qituvchilar sinfda duch keladigan turli vaziyatlarni taqlid qilishi mumkin, masalan, muloqot qilish, nizolarni hal qilish va ota-onalar bilan muloqot qilish. Sun'iy intellekt nutq va muloqot qobiliyatlarini rivojlantirish uchun ham foydali vosita bo'lishi mumkin. Nutqni aniqlash va matnni tahlil qilish tizimlari o'qituvchilarga o'z mahoratini baholashga va takomillashtirish sohalarini aniqlashga yordam beradi.

Zamonaviy dunyoda, axborot texnologiyalarining jadal rivojlanishi va ta'lim paradigmatlaridagi o'zgarishlar fonida bo'lajak o'qituvchilar o'rtasida nutq va muloqot ko'nikmalarini shakllantirish va rivojlantirish masalalari tobora dolzarb bo'lib bormoqda. Ushbu ko'nikmalar o'quv jarayonida muhim rol o'ynaydi, chunki ular pedagogik ta'sir va talabalar bilan o'zaro munosabatlarning samaradorligini aniqlaydi[3]. Ushbu maqolada bo'lajak o'qituvchilarning nutq va muloqot ko'nikmalarini rivojlantirishda innovatsion texnologiyalardan foydalanish ko'rib chiqiladi. Texnologiyalar haqida gapirishdan oldin o'qituvchining nutq va muloqot qobiliyatlari nimani anglatishini tushunish muhimdir. Bu nafaqat tinglovchilar oldida gapirish yoki materialni tushuntirish qobiliyati, balki tinglash, savollar berish, sinfda o'zaro tushunish va hurmat muhitini yaratish qobiliyatidir. Bundan tashqari, zamonaviy o'qituvchi o'quv jarayonida samarali foydalanish uchun turli xil texnologiyalar bilan ishlash ko'nikmalariga ega bo'lishi kerak.

Virtual sinflardan foydalanish bo'lajak o'qituvchilarga virtual auditoriya oldida mashg'ulotlar o'tkazish imkonini beradi, bu esa o'ziga ishonchni rivojlantirishga va notiqlik mahoratini oshirishga yordam beradi. Talabalar bilan muloqot qilish holatlarini taqlid qiladigan ixtisoslashtirilgan dasturlar va dasturlarni ishlab chiqish kelajakdagi o'qituvchilarga sinfni boshqarish, nostandart vaziyatlarga javob berish va hissiy nazorat qilish ko'nikmalarini rivojlantirishga imkon beradi. Interfaol taqdimotlar, video darsliklar, audio materiallar o'quv jarayonida turli xil aloqa shakllariga hissa qo'shadi va kelajakdagi o'qituvchilarga yangi o'qitish usullarini o'rganishga yordam beradi[4]. Ijtimoiy tarmoqlar va ta'lim platformalari orqali bo'lajak o'qituvchilar tajriba almashishlari, hamkasblari va mutaxassislaridan fikr-

mulo hazalar olishlari mumkin, bu ularning kasbiy rivojlanishi va muloqot qobiliyatlarini yaxshilashga yordam beradi.

O'qituvchilarning nutq va muloqot qobiliyatlarini rivojlantirishda innovatsion texnologiyalardan foydalanish kuchli vosita bo'lsa-da, bir nechta qiyinchiliklarni ta'kidlash kerak. Masalan, barcha talabalarga texnologiyadan foydalanish imkoniyatini ta'minlash, shuningdek o'qituvchilarni ushbu vositalardan foydalanishga o'rgatish zarurati[5]. Biroq, ushbu qiyinchiliklarga qaramay, ta'limda innovatsion texnologiyalarni qo'llash istiqbollari juda katta. Zamonaviy texnologiyalardan foydalangan holda bo'lajak o'qituvchilarda nutq va muloqot ko'nikmalarini rivojlantirish ta'lim va kadrlar tayyorlash sifatini oshirishga yordam beradi, bu esa o'z navbatida butun jamiyat rivojiga yordam beradi.

Nutq va muloqot ko'nikmalarini rivojlantirish kelajakdagi o'qituvchilarni tayyorlashda muhim rol o'ynaydi. Texnologiyalar o'quv jarayonining ajralmas qismiga aylanib borayotgan hozirgi zamonda, o'qitishda innovatsion yondashuvlar zarurdir. O'qitishda eng yangi texnologiyalardan foydalanish kelajakdagi o'qituvchilarda nutq va aloqa ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradigan samarali va interaktiv usullarni yaratishga imkon beradi. Ushbu sohadagi asosiy vositalardan biri virtual sinflar va onlayn platformalardir. Ular o'qituvchilarga darslarni interaktiv tarzda o'tkazish, talabalarni munozara va munozaralarda faol ishtirok etishga jalb qilish imkoniyatini beradi[6]. Video, audio va interaktiv taqdimotlar kabi multimedia materiallaridan foydalanish imkoniyati bilan talabalar o'rganilayotgan material haqida to'liqroq tushunchaga ega bo'ladilar va muloqot qobiliyatlarini rivojlantiradilar.

Yana bir innovatsion yondashuv-bu o'rganishda virtual va kengaytirilgan haqiqatdan foydalanish. Ushbu texnologiyalar immersiv ta'lim muhitini yaratishga imkon beradi, bu erda talabalar virtual ob'ektlar va stsenariylar bilan o'zaro aloqada bo'lishlari mumkin. Masalan, ular virtual sinflarda darslar o'tkazishlari mumkin, bu erda turli xil ta'lim holatlari taqlid qilinadi, bu ularga moslashish va samarali muloqot qilish qobiliyatini talab qiladi. Innovatsion texnologiyalarning yana bir misoli-bu nutq va muloqot qobiliyatlarini rivojlantirish uchun maxsus ishlab chiqilgan onlayn o'yinlar. Bunday o'yinlar talabalarga chet tillarida muloqot qilish, mantiqiy fikrlashni rivojlantirish va turli vaziyatlarda muloqot ko'nikmalarini oshirish imkoniyatini beradi.

Bundan tashqari, ijtimoiy tarmoqlar va onlayn forumlardan foydalanish nutq va muloqot qobiliyatlarini rivojlantirishga yordam beradi. Munozaralarda qatnashish, postlar va sharhlar yozish talabalarga argumentatsiya ko'nikmalarini rivojlantirishga, o'z fikrlarini aniq va asosli ifoda etishga va jamiyatning boshqa a'zolari bilan o'zaro aloqada bo'lishga yordam beradi[7]. Shunday qilib, o'qitishda innovatsion texnologiyalardan foydalanish kelajakdagi o'qituvchilarning nutq va muloqot qobiliyatlarini rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi. Ular nafaqat o'quv jarayonini yanada qiziqarli va qiziqarli qiladi, balki talabalarga ta'lim sohasida muvaffaqiyatli martaba uchun zarur malakalarni egallashga yordam beradi.

Virtual haqiqat faol va samarali o'rganishni rag'batlantiradigan immersiv ta'lim muhitini yaratish uchun noyob imkoniyatlarni taqdim etadi. Nutq va aloqa ko'nikmalarini rivojlantirish nuqtai nazaridan VR turli xil kommunikativ vaziyatlarni simulyatsiya qilish uchun ishlatilishi mumkin. Bo'lajak o'qituvchilar virtual darslarga yoki dars berish, talabalar yoki ota-onalar bilan muloqot qilish va ziddiyatli vaziyatlarni hal qilish bilan shug'ullanishlari mumkin bo'lgan vaziyatlarga shog'ishlari mumkin. Bu ularga amalda ishlashni boshlashdan oldin ham haqiqiy kommunikativ vaziyatlarda tajriba va ishonch hosil qilish imkonini beradi.

Zamonaviy multimedia texnologiyalari interaktiv o'quv materiallarini yaratish uchun keng imkoniyatlarni taqdim etadi. Audio, video va grafik manbalar bilan bo'lajak o'qituvchilar ma'lumotni o'z o'quvchilari uchun yanada vizual va qulay tarzda taqdim etishlari mumkin. Ular taqdimotlar, videolar, audio yozuvlar va boshqa multimedia elementlaridan foydalangan holda darslar yaratishlari mumkin, bu nafaqat materialni yaxshiroq o'zlashtirishga, balki o'quvchilarning turli xil ma'lumotlar bilan ishlash ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi. Internet va ijtimoiy tarmoqlar aloqa va ma'lumot almashish uchun ulkan imkoniyatlarni taqdim etadi. Bo'lajak o'qituvchilar turli xil onlayn platformalar va ijtimoiy tarmoqlardan ta'lim loyihalarini tashkil qilish, pedagogik masalalarni muhokama qilish, hamkasblar va talabalar bilan muloqot qilish uchun foydalanishlari mumkin. Bu ularga turli kontekstlarda va

tillarda muloqot qobiliyatlarini rivojlantirishga yordam beradi.

Talabalarning o'qishi va taraqqiyoti to'g'risidagi ma'lumotlarni to'plash va tahlil qilish o'quv jarayonini har bir o'quvchining individual ehtiyojlariga yanada samarali moslashtirishga imkon beradi. Innovatsion ma'lumotlarni tahlil qilish texnologiyalari bilan bo'lajak o'qituvchilar o'quvchilarning yutuqlarini, materialni o'zlashtirishdagi yutuqlarini kuzatishi va qo'shimcha e'tibor talab qiladigan sohalarni aniqlashi mumkin. Bu ularga o'z ishlarini yanada samarali rejalashtirish va o'qitish metodikasini muayyan guruhlar yoki individual o'quvchilarning ehtiyojlariga moslashtirish imkonini beradi.

Xulosa. Bo'lajak o'qituvchilarning nutq va muloqot ko'nikmalarini rivojlantirishda innovatsion texnologiyalardan foydalanish malakali o'qituvchilarni tayyorlashga samarali yondashuvdir. Zamonaviy texnologiyalarni o'quv jarayoniga integratsiya qilish orqali o'qituvchilarni yuqori darajada o'qitish va ularga yangi avlodni muvaffaqiyatli o'qitish va tarbiyalash uchun zarur vositalarni taqdim etish mumkin. Innovatsion texnologiyalar bo'lajak o'qituvchilarda nutq va muloqot ko'nikmalarini shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. Ulardan samarali foydalanish nafaqat texnik savodxonlikni, balki o'qitishning pedagogik tamoyillari va usullarini tushunishni ham talab qiladi. Ushbu ko'nikmalarni rivojlantirish zamonaviy o'qituvchini zamonaviy ta'lim muammolariga tayyorlashning asosiy elementiga aylanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'uxati

Тихонова, Ксения Александровна. «Исследование вербально-коммуникативных навыков у детей с рас.» Образование 12: 169-174.

Рахманова, Елена Владимировна. «Формирование вербально-коммуникативных умений у слабослышащих младших школьников.» Редколлегия: кандидат педагогических наук, доцент, декан факультета специального образования БГПУ (2011): 206.

Рахманова, Е. В. «Роль вербально-коммуникативных умений в развитии коммуникативной компетенции лиц со слуховой депривацией.» ББК 81.2 Рус-923 Т 29: 44.

Юлдашева, Г. И., et al. «Опыт применения вербально-коммуникативных методов (стоматологического спектакля) для проведения первичной профилактики кариеса у детей младшего школьного возраста.» Стоматологическое здоровье детей в XXI веке. Евразийский конгресс. 2017.

Гаврик, Надежда Анатольевна, and Екатерина Равильевна Абдразакова. «Формирование вербально-коммуникативных умений у дошкольников в домашних условиях. Преемственность в работе ДОУ и школы.» Молодой ученый 4 (2019): 384-388.

Рахманова, Елена Владимировна. «Формирование вербально-коммуникативных умений у младших школьников с нарушением слуха.» (2008).

Рахманова, Е. В. «Теория и практика формирования вербально-коммуникативных умений у слабослышащих младших школьников.» Минск: Бестпринт (2009).